

გუგული ყურაშეილი, სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი
თამარ ბერიძე, სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

XX

ჩვენი აზრით, ისინი არიან ქანქარისებური შრომითი მიგრანტები, რომლებმაც

შეიძინეს ახალი ელემენტები: მასში მონაწილეობს უმეტესწილად თვითდასაქმებული სამუშაო ძალა; გადაადგილების ხანგრძლივობა არის ერთიდან სამ თვემდე და წელიწადში 3-4-ჯერ მეორდება; გადაადგილების სივრცე დიდია და სასაზღვრო ქვეყნებისთვისაა უფრო მეტად დამახასიათებელი; ოპერაციის განხორციელებაში, სიტუაციიდან გამომდინარე, შეიძლება ოჯახის წევრები შეენაცვლონ ერთმანეთს.

მიზანშეწონილი იქნებოდა თუ ვაჭრობა-ბიზნესით დაკავებულ მიგრანტებთან ერთად გამოყოფდით საზღვრისპირა მიგრანტებს. განმასხვავებული ნიშანია ის, რომ ისინი არიან არა თვითდასაქმებულნი, არამედ დაქირავებული და დამქირავებლისაგან იღებენ შესრულებული სამუშაოს საფასურს. თუმცა ორივე ქანქარისებურ შრომით მიგრანტებს განეკუთვნება.

რ. ბილსბროუ და გ. ჰიუგო შრომით მიგრანტებს უწოდებენ პირებს, რომლებიც ქვეყნის მიერ მოზიდულნი არიან მხოლოდ ეკონომიკური საქმიანობის მიზნით და არ წარმოადგენენ მათ მოქალაქეებს.

თუ შევაჯამებთ სხვადასხვა მეცნიერულ განმარტებას, მივიღებთ შრომითი ემიგრაციის თანამედროვე დეფინიციას: შრომითი ემიგრაცია არის გარკვეული დროით (როგორც წესი 3 თვეზე მეტი) საზღვარგარეთ დასაქმება შემოსავლის მიღების მიზნით. იგი ეკონომიკური და პოლიტიკური კრიზისისგან თავდაღწევის მოქნილი სოციალური სტაბილიზატორია, მატერიალური კეთილდღეობის გაუმჯობესების გზაა, მოსახლეობის საშუალო კლასისა და საბაზრო ურთიერთობების ფორმირების ფაქტორია, საერთაშორისო ეკონომიკური გამოცდილების, პროფესიული ცოდნისა და კულტურის გაზიარების საშუალებაა. მისი ეფექტიანობა დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე: სამუშაო დროის ხანგრძლივობაზე, შრომითი რესურსების ასაკზე, სქესზე, განათლებაზე, პროფესიულ მომზადებაზე, გამოცდილებასა და ა.შ.

სამუშაო ძალის ტრანსსაზღვრო გადაადგილება, როგორც წესი, ხელს უწყობს ეკონომიკურ ზრდას. მატულობს ამასთან დაკავშირებული ხარჯებიც — დამატებითი დატვირთვა ინფრასტრუქტურაზე და სოციალურ სფეროზე, რეგიონები იცლება მოსახლეობისაგან, ჩნდება შემოსავლის განაწილების პრობლემები და სხვ.

შრომითი მიგრაციის თეორიებში აღნიშნულ მოვლენას უფრო ეკონომიკურ ახსნას უკეთებენ. მიკროეკონომიკის დონეზე ჩატარებული გამოკვლევები ავლენენ ისეთ ფაქტორებს, რომლებიც ხელს უწყობენ მიგრაციის შესახებ წინასწარ ინდივიდუალური გადაწყვეტილების მიღებას, ესენია: უმუშევრობა, არასრული დასაქმება; მცირე შემოსავალი; ქვეყნების

შორის შრომის ანაზღაურებაში დიდი განსხვავება; სულ უფრო მზარდი ეკონომიკური სავაჭრო კავშირები; გაუმჯობესებული კომუნიკაციები და სატრანსპორტო მომსახურების ფინანსურად ხელმისაწვდომობა; აგენტების, დამქირავებლებისა და ადვოკატების ინსტიტუციონალიზებული დაკომერციალიზებული ქსელების აქტივიზაცია; სოფლად გაჩენილი ჭარბმოსახლეობა; უმაღლესი განათლების მქონე სპეციალისტთა ზეჭარბი წარმოება და თანამედროვე ტექნოლოგიებთან პროფესიული მომზადების შეუსაბამობა; ქვეყნის მოსახლეობის მაღალი სიმჭიდროვე; დემოგრაფიულად დაბერებულ ქვეყნებში მუშახელზე მოთხოვნის ზრდა; მდიდარი და ღარიბი ქვეყნების ეკონომიკური შესაძლებლობების სულ უფრო მზარდი განსხვავება, ეკონომიკის გლობალური ინტეგრაცია და ა.შ. ამას ემატება პოლიტიკური, სოციალური, დემოგრაფიული, რელიგიური, ეთნიკური, ბუნებრივი ფაქტორები, რაც იწვევს მოსახლეობის მასობრივ გადაადგილებას, რომელიც ხშირად გადის იძულებითი შრომითი მიგრაციის ფაზებს და მთავრდება სტაციონალური მიგრაციით.

მეტად საინტერესო და რთული ამოცანაა შრომითი მიგრაციის, როგორც მოვლენის დადებითი და უარყოფითი მხარეების შეფასება. რატომღაც მის დადებით ეკონომიკურ როლზე აქცენტი ნაკლებადაა გამახვილებული, უარყოფითზე კი (გადასახადების შემცირების მიზნით შემოსავლების დამალვა, კრიმინალური ვითარების გამწვავება, არალეგალურ დასაქმებასთან დაკავშირებული გაუთვალისწინებელი სიძნელეები და სხვ.) ბევრს წერენ და საუბრობენ. როცა შრომითი მიგრანტი ტოვებს თავის ქვეყანას, უდიდეს რისკს ეწევა, მაგრამ გამართლების შემთხვევაში მოგებული რჩება. არა მარტო ის და მისი ოჯახი, არამედ სახელმწიფო და მსოფლიოს საზოგადოებაც. სამუშაო ძალის ექსპორტის შედეგად სახელმწიფოები იღებენ მნიშვნელოვან შემოსავალს ვალუტის სახით. იგი გამოიხატება ემიგრანტთა გზავნილების ფორმით.

ქვეყნის ეკონომიკაზე გზავნილების გავლენა შეიძლება შემდეგნაირად დავაჯგუფოთ: შემოსავლების მიღება, წარმოების ხელშეწყობა, შესაძლო ინფლაცია, რისკების ზრდა. მას ცვლილებები შეაქვს სოციალურ-დემოგრაფიულ სტრუქტურაში, შრომის ბაზარსა და სოფლის მეურნეობაში, არის პოტენციური განვითარების წყარო და ა.შ.

სამუშაო ძალის ექსპორტისაგან სახელმწიფოს სავალუტო შემოსავლების პირდაპირ წყაროებს მიეკუთვნება: 1. გადასახადები საშუამავლო ფირმების შემოსავლებიდან; 2. გადასახადები მიგრანტთა საშუალო გზავნილებზე; 3. მიგრანტების პირადი ინვესტირება

(სამშობლოში ჩამოტანილი წარმოების საშუალებები და უძრავი ქონება, მიწისა და უძრავი ქონების ფასიანი ქაღალდების შეძენა). 4. სამუშაო ძალის იმპორტიორი ქვეყნის კაპიტალი, რომელიც გათვალისწინებულია შრომითი რესურსების აღწარმოებაზე, სოციალურ დაცვაზე; 5. გარდა ამისა, გამოკვლევებით დადგენილია, რომ მიგრანტებს სამშობლოში დაბრუნებისას მოაქვთ იმ თანხის ტოლი ფასეულობანი და დანახოვები, რომელიც მათ მიერაა განხორციელებული გზავნილების სახით. შესაბამისად, სამუშაო ძალის ექსპორტიორი ქვეყნის ეროვნულ შემოსავალში გზავნილებათა თანხა ორმაგდება.

სამუშაო ძალის მიგრაციის მოდელები სავაჭრო ნაკადების დინამიკის მსგავსია, მაგრამ სასაქონლო ბაზრისაგან განსხვავებით, სამუშაო ძალის ექსპორტისაგან მიღებული შემოსავლების მისაღებად დონორ ქვეყანაში არაა საჭირო ერთდროული საწარმოო დანახარჯების განხორციელება. მუშების გამგზავნი ბევრი ქვეყნისთვის გზავნილები იმპორტის „შესყიდვის“ მნიშვნელოვანი წყაროა. მაგალითად, 2001 წელს ინდოეთის შიგა ეროვნული პროდუქტის 14% გზავნილებზე მოდიოდა, მექსიკასა და ეკვატორში – 8,4%, საბერძნეთში – 5,6%, ტაჯიკეთში – 7,7%, მოლდოვაში – 14,3%.

გზავნილები გავლენას ახდენს დონორი ქვეყნის განვითარებაზე. გზავნილები იხარჯება ბავშვების განათლებისათვის, მაღალხარისხოვანი და საფუძვლიანი მკურნალობისათვის, უძრავი ქონების შესაძენად, ოჯახის სტატუსის ამაღლებაზე,

გზავნილები ყოველთვის დაკავშირებულია რისკთან. მათზე დამოკიდებული ქვეყნები შეიძლება ეკონომიკური შოკის ქვეშ აღმოჩნდნენ. ასეთ დღეში აღმოჩნდნენ იორდანია და იემენი, როდესაც სპარსეთის ყურეში ომი დაიწყო და მიგრანტი მუშები გააძევეს.

დონორ ქვეყანაში ემიგრაცია ხელს უწყობს უმუშევრობის დონის შემცირებას და ამცირებს სოციალურ დაძაბულობას, თუმცა ამ შემთხვევასაც აქვს მეორე მხარე – ემიგრაციაში დონორი ქვეყნის მოსახლეობის მცირე ნაწილი მონაწილეობს და უმუშევრობის პრობლემას ამით ვერ გადაწყვეტს, ამასთან, მუშახელის ნაკლებობამ შეიძლება ინფლაცია გამოიწვიოს (იშვიათი შემთხვევაა, აღინიშნა ზოგიერთ აფრიკულ ქვეყანაში). გარკვეულ სექტორში შეიძლება შემცირდეს უმუშევრობა (მაგალითად, ემიგრანტთა პროფესიის მქონეთ უკვე უადვილდებათ სამუშაოს მოძებნა), მაგრამ ზოგიერთი სფერო ისევ ისე შევსებულია. დამქირავებლები უპირატესობას იმას ანიჭებენ, ვინც უკვე მუშაობს, რადგან თავიდან აიცილონ მუშახელის მომზადება. მათ ურჩევნიათ,

კაპიტალი უფრო მეტად ტექნოლოგიებში დააბანდონ და წარმოება ამ გზით განავითარონ.

დონორი ქვეყნებისათვის მეტად სავალალოა ინტელექტუალური სამუშაო ძალის გადინება. დღეს მსოფლიოს შრომის ბაზრის უდიდესი ცენტრები იზიდავენ უმეტესად უკვე კვალიფიცირებულ, უმაღლესი ტექნოლოგიების სპეციალისტებს. ისევე, როგორც სავაჭრო ბარიერების შემოღებისას, იმიგრაციული შეზღუდვების შედეგად მსოფლიოს არაკვალიფიციური სამუშაო ძალის მნიშვნელოვანი ნაწილი სუსტი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში ჩაქტილი რჩება. გამგზავნი ყვეყანა კი კარგავს ყველაზე ენთუზიასტ და უნარიან ახალგაზრდობას, მათ პროფესიულ მომზადებასა და განათლებაზე გაწეულ დანახარჯებს.

დემოგრაფიული ეფექტი ისაა, რომ გამგზავნი ქვეყანაში შეიძლება შეამციროს მოსახლეობის სიმჭიდროვე და ის პრობლემები, რომლებიც ზრდასრული მუშახელის დაკმაყოფილებას ესაჭიროება. ამ დროს იზრდება დამოკიდებული მოსახლეობის (ეკონომიკურად არააქტიური) – ბავშვთა და ხანდაზმულთა ხვედრითი წილი. ზოგი ქვეყანა შეიძლება დეპოპულაციის წინაშეც კი დადგეს.

სოციალური ეფექტი. სამშობლოში დაბრუნებულ მიგრანტებს ახალ უფრო კულტურულ გარემოში შეძენილი ღირებულებები და ჩვევები თან ჩამოაქვთ. მაგალითად, თურქეთის ევროპიზაციაში დიდი როლი რეემიგრანტებს მიუძღვით. ახალი ცოდნის შეძენისა და სამშობლოში ჩამოტანილი სიმდიდრის გამო მათ უფრო მეტ პატივს სცემენ. თუმცა შესაძლებელია ტრადიციულ ოჯახში გარკვეული დაძაბულობაც წარმოქმნას:

როგორც ცნობილია, შრომითი მიგრანტების უმეტესობა მამაკაცებია, რაც ოჯახში ქალთა პასუხისმგებლობას და როლს ზრდის, ბავშვები მოკლებულნი არიან მამის მზრუნველობას, სუსტდება ოჯახური ურთიერთობები, წარმოიშობა თაობათა შორის კონფლიქტი.

მოსახლეობის ნაწილის ემიგრაციაში წასვლა თავისებურ ჩრდილს აყენებს ქვეყნის მცხოვრებთა ეროვნულ სიამაყეს, რაც გასათვალისწინებელია ემიგრაციული პოლიტიკის მხარდაჭერისას. მაგალითად, აზერბაიჯანის ეროვნული მეურნეობიდან გასულია მამაკაცების ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი. რუსეთის სასურსათო ბაზრებზე მათი კონტროლი და ოჯახის გარეთ „დროებით ყოფნის“ მუდმივი მდგომარეობა იწვევს აზერბაიჯანელი ეთნოსისა და საზოგადოების სტრუქტურის სოციალურ დეფორმაციას, რის შედეგადაც ხდება ნაციონალური ტრადიციების დაკრეფა.

სისტემატური სასკოლო და უმაღლესი განათლების მიუწვდომლობა ფართო მასებისათვის იწვევს ახალ-გაზრდობის დენაციონალიზაციას.

იმიგრანტებს ზმირად დაუმსახურებლად აღანაშ-ულებენ არეულობის შექმნაში, დანაშაულის ზრდაში, მიწისა და საცხოვრებელი სახლების ნაკლებობაში. ზოგჯერ უცხოელი სამუშაო ძალა აწყდება ფანა-ტიზმამდე მისულ გაღიზიანებას ადგილობრივი მოსახ-ლეობის იმ ჯგუფებისაგანაც კი, რომლებიც იმიგრაციით მოგებული რჩებიან.

საერთაშორისო შრომითი მიგრაცია ინტეგრაცი-ული პროცესების განვითარების დაჩქარებას უწყობს ხელს. საბოლოო ჯამში, მზარდმა საერთაშორისო კომუნიკაციამ შეიძლება საერთაშორისო მშვიდობის დამყარებას შეუწყოს ხელი. მაგალითად, რუსეთიდან ტრანსფერული სახით გზავნილების ხარჯზე ცხოვრობს დსთ-ს ქვეყნების ბევრი მცხოვრები. ეს, რა თქმა უნდა, რუსეთს გარკვეული საფრთხის წინაშე აყენებს, მაგრამ თუკი სხვა კუთხით მივუდგებით, ამ გზავნილებს რუსეთის საზღვრების, განსაკუთრებით კავკასიაში, დაცვასა და სტაბილურობაში დიდი წვლილი შეაქვთ. სტაბილიზაცია – ეს ზომ სერიოზული რესურსია, რომლისთვისაც უნდა გადაიხადო!

ამრიგად, შრომით მიგრაციას აქვს დადებითი და უარყოფითი შედეგები მიმღები და დონორი ქვეყნებისათვის, თვით მიგრანტებისა და მათი ოჯა-ხებისათვის. მთლიანობაში, იგი დადებითი მოვლენაა. მთავარია ის, თუ როგორ უნდა დარეგულირდეს შრომითი მიგრაცია ისე, რომ მისგან საზოგადოებამ მიიღოს მეტი ეფექტი.

სხვადასხვა ქვეყნებში ჩატარებულმა მრავალრი-ცხოვანმა გამოკვლევებმა აჩვენა, რომ საერთაშორისო ემიგრანტები უმთავრესად საშუალო ფენებიდან გა-მოსული, ზოგჯერ თვით ავანტიურული ხასიათის ადამიანები არიან. გასვლამდე პოტენციური ემიგ-რანტების შემოსავალი დონორი ქვეყნის საერთო შემოსავლის ნაწილია, მაგრამ მათი გამგზავრება აქ უმუშევრობის დონეს შეამცირებს, შეიქმნება მუშახელის დასაქმებისა და ხელფასების გადიდების შესაძლებლობები. გამშვებ ქვეყანაში დარჩენილი სამუშაო ძალის საშუალო შემოსავალი გაიზრდება, რითაც ის კმაყოფილი დარჩება. თუმცა ამ ქვეყნის საერთო შემოსავალი შემცირდება. იზარალებენ ასევე მეწარმეები, რომლებსაც მოუწევთ ახალი სამუშაო ძალის მომზადება-გადამზადება და ანაზღაურების გადიდება. საერთო შემოსავალი შეიძლება შემცირდეს, მაგრამ მასთან ერთად მცირდება სახელმწიფო ხარჯები განათლებაზე, მრავალშვილიანი დელებისა

და არასრულწლოვანი ბავშვების დახმარებაზე, სოციალურ დაზღვევაზე, დახმარებები სიღატაკის გამო, ეკოლოგიური დანახარჯები. სამწუხაროდ, ამ შემთხვევასაც აქვს მეორე მხარე: მატულობს წმინდა საბიუჯეტო დანაკრებების წარმოშობის ალბათობა, ვინაიდან საზოგადოებრივ საქონელზე მოთხოვნის ზრდა და მიგრაცია ადამიანთა სასიცოცხლო ციკლის სხვადასხვა ეტაპებს შეესაბამება. მიგრანტები ძირითადად ის ასაკობრივი ჯგუფებია (25-45 წწ.), რომელმაც უკვე მიიღო გარკვეული განათლება გადასახადების გადამხდელთა ხარჯზე და როცა თავისი შემოსავლებიდან უკვე მოწიფულ ასაკში თავად უნდა იხადოს გადასახადები, მაშინ ტოვებს საკუთარ ქვეყანას.

საზოგადოებისათვის დიდი ზარალია ისიც, რომ არცთუ იშვიათად, მოკლე ხანში უკან ბრუნდებიან ხელმოცარული მიგრანტები, რომლებმაც ვერ მო-ახერხეს თავიანთი უნარისა და შესაძლებლობების ადაპტირება მიმღები ქვეყნის მოთხოვნებთან.

სულადობრივი და საერთო შემოსავლებზე ემიგრაციის შედეგების შეფასების დროს შეუძლებელია არ შევავსოთ ემიგრანტების მიერ ოჯახებისათვის და ნათესავ-მეგობრებისათვის ფულადი გზავნილების როლი. ქვეყნის საერთო შემოსავალი, რომელსაც აკლდება ემიგრანტებზე წასვლამდე გაღებული სიკეთე, აკლდება მათი წასვლის გამო არაგანხორციელებული საშემოსავლო, ქონებრივი ბრუნვიდან, ხელფასიდან გადასახადები ალება, საგრძნობლად ივსება ვალუტის სახით შემოსული ფულადი გზავნილებით.

ფულადი გზავნილი ასევე არ არის დანაკრგი არც მიგრანტისთვის, ვინაიდან იგი ნებაყოფლობითი საჩუქარია და არც იმიგრაციული ქვეყნისთვის, რადგანაც იგი იგზავნება უცხოელი სამუშაო ძა-ლის მიერ გამომუშავებული სახსრებიდან, რასაც ნაკლებმოსალოდნელია, რომ მთლიანად დახარჯავდეს იმიგრანტი მიმღები ქვეყნის სამომხმარებლო ბაზარზე.

აქედან გამომდინარე, ერთი შეხედვითაც ცხადია, რომ ემიგრაციულ ქვეყანაში დარჩენილი მოსახლეობის საშუალო შემოსავალი მატულობს გზავნილებისა და დასაქმების გაზრდის ხარჯზე, საზოგადოებრივი საქო-ნელი კი უფრო ნაკლებ მოსახლეობაზე ნაწილდება.

უცხოელთა შრომის გამოყენება მიმღები ქვეყნის საერთო შემოსავალსა და მოსახლეობის საშუალო შემოსავალზე გარკვეულ გავლენას ახდენს. ზოგადად, მიგრანტები ზედმეტ ტვირთს წარმოადგენენ მიმღები ქვეყნის ბიუჯეტისათვის, რადგანაც იზრდება სიღა-ტაკისათვის დახმარების გაცემა; ზედმეტად იტვირ-თება საზოგადოებრივი სკოლები; მატულობს საზოგა-დოებრივი წესრიგის დაცვის ხარჯები; იზრდება ოჯა-

ხის გაერთიანებაზე, მათ პოლიტიკურ თავისუფლებასა და მომავლის გარკვევაზე გაღებული ხარჯები, პოლიტიკური ლტოლვილების ასიმილაციისათვის გამიზნული ხარჯები; რეპატრაციის ხარჯები, მაგრამ ისიც ცნობილია, რომ იმიგრანტები გადასახადების სახით ბევრად მეტს იხდიან, ვიდრე მათი ჩამოსვლა უჯდება ბიუჯეტს, რაც ადამიანთა სასიცოცხლო ციკლის ეფექტით გარკვევით აიხსნება. რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, არალეგალური მუშებიც ნეტოგადამხდელებად გვევლინებიან მაშინ, როცა პრაქტიკულად მათთვის საზოგადოებრივი დოვლათი სრულად მიუღწეველია - არალეგალობის თუ ლეგალობის მიუხედავად, მიგრანტებს ახალ ქვეყანაში პენსიასა და დაზღვევაზე უარის თქმა უწევთ. ყველაფერი ეს ცხადს ხდის, რომ მიმღები ქვეყანა საერთო შემოსავლის მატების თვალსაზრისით იგებს, მაგრამ ადგილობრივი სამუშაო ძალა აწყდება უცხოელთა კონკურენციას შრომის ბაზარზე და დგება საშუალო შემოსავლის შემცირების საფრთხის წინაშე.

მსოფლიოს მრავალი ქვეყანა ახორციელებს ვაჭრობის ლიბერალიზაციას და პრაქტიკულად საერთაშორისო მიგრაციის შემზღუდველ ღონისძიებებს ატარებს. საერთაშორისო მიგრაციის თეორიული ანალიზი გვიჩვენებს, რომ იგი იწვევს წარმოების ერთობლივი მოცულობის ზრდას, თუმცა მიგრაციის ეკონომიკური სარგებლის განაწილება ქვეყნებს და სოციალურ ჯგუფებს შორის არათანაბრად ხდება. ამასთან, მიგრაციის დადებითი ეკონომიკური ეფექტები შეიძლება ნეგატიურმა გადაფაროს. უარყოფით შედეგებს შორის მნიშვნელოვანია ის ფინანსური ტვირთი, რომელსაც იმიგრანტები სამუშაო ძალის მიმღები ქვეყნების ბიუჯეტებს აკისრებენ. ეს განსაკუთრებით მკაფიოდ ჩანს მაშინ, როდესაც განვითარებული ქვეყანა შემოსაზღვრულია განვითარებადი ქვეყნებით: მეზობლობის დროს ლეგალური და არალეგალური იმიგრანტების ნაკადები იზრდება, რაც მატერიალური მხარდაჭერისათვის, ან თუნდაც დეპორტაციისათვის ფინანსურ გასაღებს მოითხოვს.

სამუშაო ძალის საერთაშორისო მიგრაციის პრობლემებმა მოითხოვეს საერთაშორისო ნაკადების სახელმწიფოებრივი და სახელმწიფოთაშორისი რეგულირება. მისი ფორმები და ინსტრუმენტები მრავალფეროვანია. ამასთან, საკითხის აქტუალობა იზრდება მცირერიცხოვანი მოსახლეობის მქონე ქვეყნებისთვის, სადაც სამუშაო ძალის გადინებამ შესაძლოა ქვეყნის შიგნით ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკური პრობლემები წარმოშვას.

ჩვეულებრივ, სახელმწიფო რეგულირება ხორციელდება ბიუჯეტიდან დაფინანსებული პროგრამების მეშვეობით, რომლებიც მიმართულია სამუშაო ძალის უცხოური ნაკადის შეზღუდვისა ან რეემიგრაციისათვის. მრავალი ქვეყანა მიგრაციის რეგულირების სელექციურ მეთოდს იყენებს: არ აბრკოლებს ქვეყანაში იმ კატეგორიის მუშების შესვლას, რომლებიც წარმოებაში სჭირდება, სხვა დანარჩენს კი ზღუდავს.

მიმღები ქვეყნის სახელმწიფო ინსტიტუტები დაკავებულნი არიან შრომითი იმიგრაციის პრობლემებით. ისინი მოქმედებენ ეროვნული კანონმდებლობის, ორმხრივი და მრავალმხრივი შეთანხმებების საფუძველზე. იმიგრაციის პროცესების პრობლემათა გადაწყვეტაში მინიმუმ სამი სახელმწიფო უწყება მონაწილეობს: საგარეო საქმეთა სამინისტრო, რომლის საკონსულო განყოფილებაც გასცემს ვიზებს; იუსტიციის სამინისტრო ან სასაზღვრო კონტროლის სხვა სამსახური, რომელიც შრომითი რესურსების მოძრაობის რეგულირებას კანონის რეჟიმში ახორციელებს და შრომის სამინისტრო, რომელიც ზედამხედველობას უწევს უცხოური სამუშაო ძალის გამოყენებას.

ბევრ მიმღებ ქვეყანაში იმიგრაციის ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზა წარმოდგენილია უმარავი კანონით და კანონქვემდებარე აქტით. იმიგრაციის კანონმდებლობის ძირითადი მიმართულებებია:

- პროფესიული კვალიფიკაცია - მრავალი მიმღები ქვეყნისთვის დადგენილია მკაცრი მოთხოვნები განათლების დონესა და სპეციალობის მიხედვით სამუშაო სტაჟზე;
- კერძო ხასიათის შეზღუდვები - მიღები ქვეყნის კანონმდებლობა მკაცრ მოთხოვნებს უყენებს იმიგრანტების ჯანმრთელობას. იმიგრანტების ასაკობრივი ცენზი კანონმდებლობით მტკიცდება, იმისდა მიხედვით, თუ წარმოების რომელ დარგში უნდა იმუშაოს მან, კანონმდებლობითი მოთხოვნები იმიგრანტების პოლიტიკური და სოციალური ორიენტაციის მიმართ.
- რაოდენობრივი კვოტირება - რაოდენობრივი კვოტები შესაძლებელია დაწესდეს მთლიანად ეკონომიკის მიხედვით და განსაზღვროს უცხოური სამუშაო ძალის მაქსიმალური წილი მთელ შრომით რესურსებში;
- ეკონომიკური რეგულირება-იგი მოიცავს გარკვეულ საფინანსო შეზღუდვებს, რომელიც იმიგრანტების რიცხვის შეზღუდვას უზრუნველყოფს.
- დროითი შეზღუდვა - მრავალი ქვეყნის კანონ-

მეზობლობით ღვინდება ტერიტორიაზე უცხოელი მუშების ყოფნის მაქსიმალური ვადა, რომლის ამოწურვის შემთხვევაშიც მათ უნდა დატოვონ მიმღები ქვეყანა ან კომპეტენტური ორგანიზაციისგან მიიღოს ნებართვა ვადის გახანგრძლივების შესახებ.

- გეოგრაფიული პრიორიტეტები - პრაქტიკულად იმიგრანტების მიმღები თითოეული ქვეყანა კანონით ადგენს იმიგრაციის გეოგრაფიულ და ნაციონალურ სტრუქტურას.

კანონით ღვინდება სანქციები იმიგრაციის წესების დარღვევისას. ისინი შეიძლება გავრცელდეს როგორც მიგრანტებზე, ასევე მათ ხელშემწყობებზე. ქვეყანაში უკანონო შეღწევა დანაშაულად ითვლება და აღმოჩენის შემთხვევაში ღვინდება დეპორტაცია, ფულადი ჯარიმა ან ციხეში დაკავება.

რეემიგრაციის რეგულირება ხორციელდება პროფკავშირების ან სხვა პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ზეწოლის პირობებში, რომლებიც უმუშევრობის მთავარ მიზეზს იმიგრანტთა ნაკადების ზრდაში ხედავენ. რეემიგრაციის სახელმწიფო ზომების ტრადიციული მეთოდებია:

- რეემიგრაციის სტიმულირების პროგრამები - ისინი მოიცავენ ღონისძიებათა ფართო წრეს, არაკანონიერი იმიგრანტების რეპატრიაციიდან დაწყებული იმიგრანტების მატერიალური დახმარებით დამთავრებული (ვისაც სამშობლოში დაბრუნების სურვილი აქვს). დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში რეემიგრაციის მატერიალური წახალისების პროგრამები დასაბრუნებელი თანხების გადახდის მეთოდით ხორციელდება. ნებაყოფლობითი რეემიგრაციის ზოგიერთ შემთხვევაში თანხების გადახდა ხდება გამგზავრებამდე, ზოგჯერ კი სამშობლოში ჩასვლისას;
- იმიგრანტების როფესიული მომზადების პროგრამები – სამშობლოში დაბრუნების სტიმულირების მიზნით ზოგიერთი ქვეყნის მთავრობა (საფრანგეთი, გერმანია, შვეიცარია) განიხილავს იმიგრანტების პროფესიული განათლების პროგრამებს, რომლის საფუძველზეც განვითარებულ ქვეყნებში განათლების მიღებით იმიგრანტებს უნდებოდათ სამშობლოში დაბრუნებისა და იქ მაღალანაზღაურებადი სამუშაოს მიღების სურვილი;
- მასობრივი ემიგრაციის ქვეყნებისთვის ეკონომიკური დახმარების პროგრამები – განვითარებული

ბული ქვეყნები სამუშაო ძალის ექსპორტიორ ქვეყნებთან დებენ შეთანხმებას სამუშაო ძალის სამშობლოში დაბრუნების ინვესტირებაზე და განვითარებად ქვეყნებში ისეთი ახალი საწარმოების შექმნაზე, სადაც დასაქმებული იქნებიან რეემიგრანტები. მაგალითად, გერმანული კაპიტალით შექმნილი თურქული კომპანიები რეემიგრანტთა მიზიდვის პუნქტი გახდა და თურქეთიდან ემიგრანტთა ნაკადიც შემცირდა.

ემიგრანტთა ნაკადებს საქართველოში არეგულირებს „ემიგრაციის კანონი“, რომლის თანახმად საქართველოდან ემიგრაციის შეზღუდვის საფუძველს წარმოადგენს: პირზე აღძრულია სისხლის სამართლის საქმე ან განაჩენით შეფარდებული მოუხდელი სასჯელი; აღძრულია სამოქალაქო სარჩელი; წვევამდელი ასაკის პირის მოუხდელი სამხედრო ბეგარა; სახელმწიფო საიდუმლოებათა ცოდნა; ემიგრაციაზე შუამდგომლობის შეტანისას ყალბი დოკუმენტების წარდგენა და სხვ.

შრომითი მიგრაციით მოგებული არიან მიგრანტები, დამქირავებლები და შესაბამისად, მიმღები ქვეყნის ბიუჯეტი და ემიგრაციის ქვეყანაში დარჩენილი სამუშაო ძალა. ზარალს განიცდის მიმღებ ქვეყანაში მუშახელი და გამგზავნი ქვეყნის მეწარმეები. მიმღები ქვეყანა იგებს სამუშაო ძალის ბაზარზე ცვლილებების ხარჯზეც და სახელმწიფო ბიუჯეტზეც დადებითად მოქმედებს. დონორი ქვეყანა კარგავს ორივეს ამ ფაქტორის მიხედვით, თუ არ გავითვალისწინებთ მიგრანტთა ფულად გზავნილებს.

ცნობილია, რომ მიგრანტთა შრომითი დასაქმებით მიღებული შემოსავლები თავიანთი სიდიდით ნავთობისა და ნარკოტიკული ნივთიერებების შემდგომ მესამე ადგილზეა. დასაქმების ფირმების არალეგალური საქმიანობის შედეგად, ზშირად, ეს ყველაფერი ფარულად „ჩრდილოვანი ეკონომიკის“ სფეროში ექცევა. შრომითი მიგრაცია მსოფლიოში წამყვან ბიზნესად იქცა. ოფიციალური მონაცემებით ოთხმოცდაათიან წლებში 30 მლნ შრომითი მიგრანტ წარმოშობა ქვეყანაში გზავნიდა 67 მლრდ აშშ დოლარს. 2003 წლის მონაცემებით – მსოფლიო ფულადმა გზავნილებმა მიაღწია 93 მლრდ-ს, რაც 20%-ით აღემატება 2001 წლის მონაცემებს და რომელიც მსოფლიოში ჩამორჩება მხოლოდ ნდელი ნავთობის გაყიდვით მიღებულ შემოსავალს.

მაშასადამე, მთლიანად მსოფლიო, ეკონომიკური თვალსაზრისით, მოგებული რჩება, რადგან მიგრაციის თავისუფლება ადამიანებს საშუალებას აძლევს, გადავიდნენ იმ ქვეყანაში, სადაც მეტ წვლილს შეიტანენ

მსოფლიო წარმოებაში. როცა შრომის ბაზრები პოლიტიკურ-ეკონომიკური კრიზისის პირობებში ხელისუფლების მიერ ვერ რეგულირდება, მოქმედებას იწყებს მასობრივი პროცესი – შრომითი მიგრაცია.

ამგვარად, საერთაშორისო მიგრაციის რეგულირება ხორციელდება მიმღები და ექსპორტიორი ქვეყნების მთავრობათა კანონმდებლობით სახელმწიფოთაშორისი და უწყებათაშორისი ხელშეკრულებების საფუძველზე. რეგულირება ხორციელდება ბიუჯეტიდან დაფინანსებული პროგრამებით, რომელიც მიმართულია უცხოური სამუშაო ძალის ნაკადის შეზღუდვაზე ან იმიგრანტთა რეემიგრაციაზე. ბევრი მიმღები ქვეყანა იყენებს იმიგრაციის რეგულირების შერჩევით მეთოდს. რეემიგრაციის სტიმულირება კი ხდება წამსვლელთა მატერიალური კომპენსაციით, მათი პროფესიული გადამზადებით, სამუშაო ადგილების შექმნით და მასობრივი ემიგრაციის ქვეყნებისათვის ეკონომიკური დახმარების გაწევით.

ლიტერატურა:

1. ჯოლია გ. საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობები. “ტექნიკური უნივერსიტეტი”, თბ. 2008.
2. ზუბიაშვილი თ. თანამედრვე საერთაშორისო მიგრაცია. თსუ, თბ. 1999.
3. ოთინაშვილი რ. საქართველოს ეკონომიკა. “ტექნიკური უნივერსიტეტი”, თბ. 2010.
4. ჭელიძე ნ. შრომითი მიგრაცია პოსტსაბჭოთა საქართველოში. გამომცემლობა ლევა, თბ. 2006.
5. ჭითანავა ნ., თაკალბე ლ. სოციალური ეკონომიკა. თბ. 2006.

The Concept of Immigration of Labor Force and State Regulation

SUMMARY

The immigration of labor force is defined as the rational choice of immigrants, when they know the costs and profit of immigration. The immigration is the most accessible mean to earn a wage including for those, who couldn't find job at the national labor market or had been ignored by such market. Immigrant can be each citizen. The role of immigration is especially high for the population of middle-sized and small cities, where production has ceased to exist.

It's very interesting and complex task to estimate advantages and disadvantages of the immigration of labor force. For some reason many is said about the negative results of immigration (hiding incomes to reduce taxes, worsening of criminal situation, unforeseen problems related to illegal employment, etc.), but the positive aspects of immigration remain largely unnoticed. When the immigrant leaves the country, it's a risky affair, but if he/she succeeds, not only his/her family, but the whole country and the world society will gain. States collect revenues as a result of export of labor force and parcels of immigrants. International immigration of labor force promotes the development of integration processes and in the end growing international communications may help to establish international peace.

Therefore, immigration of labor force brings positive and negative results for recipient and supplier countries as well as for immigrants and their families. Generally, immigration is the positive phenomenon, but we must determine how to regulate the immigration of labor force for the benefit of population.